

Nieuwsbrief no.9

D'N BLIKKEN EMMER

HEEMKUNDEKRING DE RIPS

Uit de Serie : Bijzondere Vondsten.

De Wederopbouwsteen en de familie Verwegen uit de Jodenpeel in De Rips.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden in Nederland meer dan 8.000 boerderijen verwoest. Na de eerste verwoestingen in 1940, (met name in de Grebbelinie) gingen de meeste boerderijen verloren tijdens de gevechtshandelingen en bombardementen in de laatste twee oorlogsjaren. Met name in Noord-Brabant en Gelderland was dit het geval. Het Bureau Wederopbouw Boerderijen, een overheidsinstelling, was vanaf juli 1940 verantwoordelijk voor de wederopbouw van de verwoeste boerderijen. Het liet boerderijen in de regionale stijl bouwen maar die wel een moderne agrarische bedrijfsvoering toelieten. Veel van deze wederopbouwboerderijen dragen een gevelsteen met een uit het vuur springende leeuw. Een boerderij in de Rips draagt ook zo'n steen.

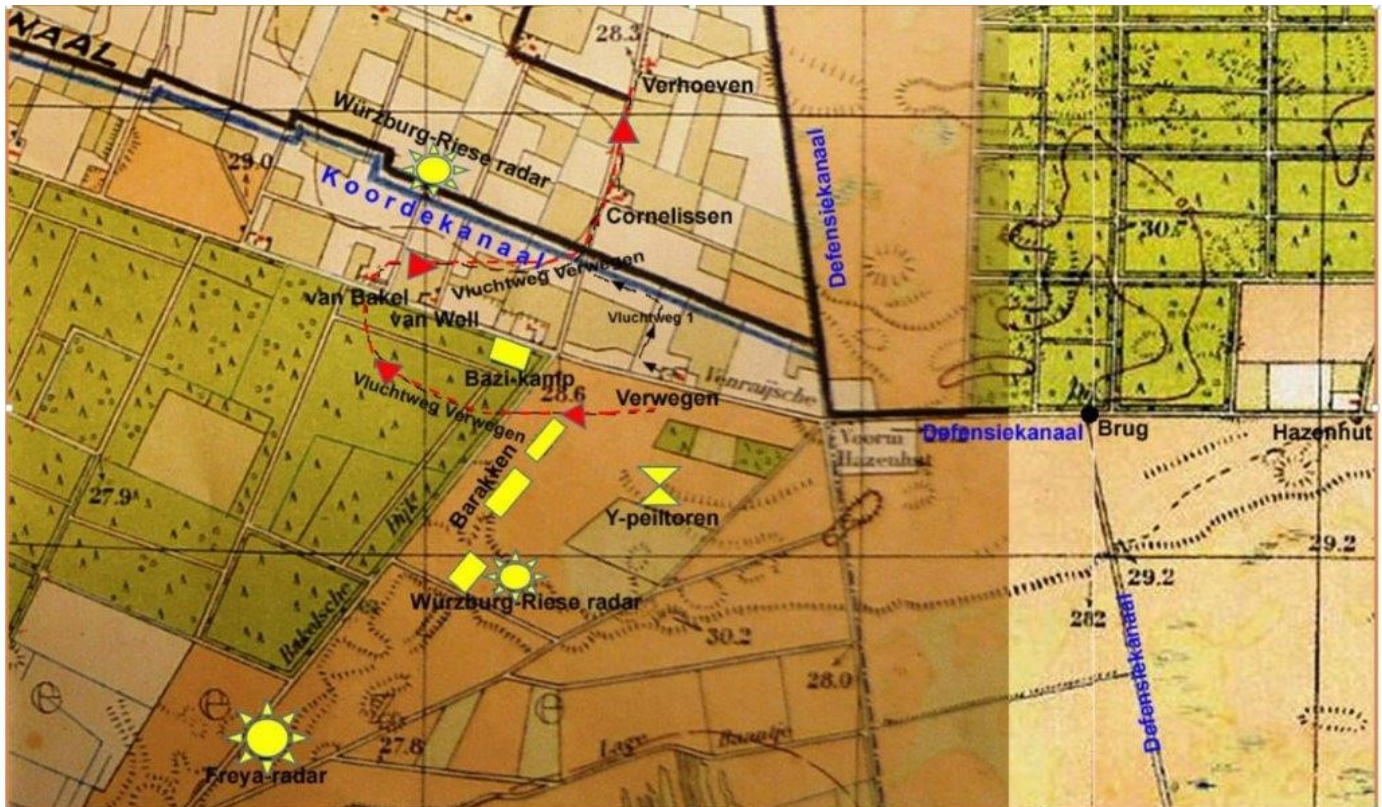
Rechts;
De gevelsteen die in de
muur van de boerderij
is geplaatst 1948.

Links; De
herbouwde
boerderij van de
familie Verwegen.

Deze boerderij, met het adres Jodenpeel D78, werd destijds bewoond door de familie van Antoon en Regina Verwegen. Zoon Cor, vertelt hieronder het tot nu toe onbekend gebleven verhaal over de verwoesting van de boerderij en waarom de gevelsteen in de nieuwbouwboerderij van 1948 is terecht gekomen.

Het verhaal begint rond eind september 1944 toen Bakel, Milheeze, Gemert en de dorpskern van De Rips, al bevrijd waren. Dit in tegenstelling tot het deel van het buitengebied van De Rips, dat grenst aan Limburg. Voor het gemak noemen we dit "achter in de Jodenpeel".

Figuur boven; op de kaart ingetekend de boerderijen en Bazikamp met barakken waar tijdens de laatste maanden van de oorlog nog flink is gevochten. De rode lijn is de vluchtweg die familie Verwegen tijdens de gevechten ondernam.

Cor Verwegen (1934) vertelt.

Mijn vader Toon Verwegen bewoonde met zijn gezin de laatste boerderij voor het Defensiekanaal, aan de toenmalige zandweg die nu de Hazenhutsedijk wordt genoemd. De hevige gevechten die destijds hier plaatsvonden, terwijl het dorp De Rips al bevrijd was, hebben na de oorlog geleid tot de bouw van een nieuwe boerderij op dezelfde plaats. Tijdens de bouw daarvan werd de Wederopbouw gedenksteen in muur gemetseld met een afbeelding van de Nederlandse Leeuw die uit het vuur springt en het jaartal 1948. De gebeurtenissen die hiertoe hebben geleid wil ik graag aan u doorgeven.

Duitse terugtocht.

Op 9 september was het Duitse kamp en radarstation dat de schuilnaam "Bazi" droeg door Duitse militairen reeds zelf vernietigd. Er was een ploeg gekomen die de houten barakken van het kamp in brand stak en de radarapparaten met springstof vernietigde. De boerderij van de familie Verwegen lag niet meer dan 200 meter verwijderd van dat barakkenkamp.

De Duitse militairen die het radarstation hadden bemand behoorden tot een onderdeel van de Duitse luchtmacht (Luftwaffe) en waren al twee dagen eerder vertrokken. In de nacht van 24 op 25 september trokken de Duitsers van Kampfgruppe Walther, die aanvallen op de geallieerde corridor bij Veghel hadden geleverd, over Gemert en De Mortel terug over de Hazenhutsedijk richting Venray. Rond Overloon bezetten zij een nieuw gebied dat taai verdedigd diende te worden. Een achterhoede van deze Kampfgruppe Walther betrok stelling achter het Defensiekanaal en in de achterliggende bossen op Venray's grondgebied. Ze gebruikten de voormalige Nederlandse kazematten aan het kanaal om de Britten te observeren die stelling hadden genomen aan de weg van De Rips naar Deurne. Deze Britten maakten deel uit van de 3e Infanterie Divisie. Het tussenliggende gebied, dat de Jodenpeel werd genoemd, was daardoor niemandsland.

In beslagnames.

In de Venrayse bossen was de Duitse bevoorrading blijkbaar minimaal en mankeerde het dikwijls aan voedsel. In die laatste septemberdagen vielen ze dan ook de boerderij van de Verwegen's binnen om met geweld van wapens eieren en melk op te eisen. Ook gebeurde het dat ze een pistool in de rug van moeder Verwegen drukten om enkele paren sokken van vader af te dwingen. Tevens vorderden zij op bitse toon het paard en wagen van de boerderij. Ze hadden namelijk vervoer nodig, voor hun mogelijke terugtocht. Toon antwoordde daarop: "het paard (zij) loopt in de wei, ga het maar halen". Verwegen werd echter toch bevolen, met het geweer in de rug, om zijn paard te halen en in te spannen. Daarop werd hij gedwongen om zelf mee de Hazenhutsedijk af te lopen richting Venray. Ongeveer 1 km verderop, nog voor de brug over het Defensiekanaal nabij de Hazenhut, schoot het door zijn hoofd. "Als we over die brug zijn blazen ze die natuurlijk op en dan kan ik niet meer terug want ik kan niet zwemmen". Op een moment dat de soldaten even niet goed opletten liet Toon het lint (touw) aan de toot (bit van het paard) los en schoot achter de naast het kanaal gelegen zanddijk. Daar bleef hij een tijd verborgen liggen en sloop nadien over de hei langs het Defensiekanaal terug naar huis. Het paard is acht weken later in Veulen teruggevonden met de haam nog steeds om.

Bommenregen uit het Venrayse.

Eind september of begin oktober, kwamen de Duitsers terug op Rips grondgebied en bezetten een smalle strook langs het Defensiekanaal. Vanuit de achterliggende bossen werden de Britten aan de andere kant van de Jodenpeel beschoten met grote aantallen raketbommen.

Figuur links: De Duitsers noemden deze raketten "Nebelwerfer" de Britten "Moaning Minnies", naar het krijsende geluid dat ze maakten.

Figuur rechts; Deze gietstalen raketbommen zaaiden dood en verderf bij de familie Verwegen.

Deze ontploften met veel geweld bij de Britse linies en het tussenliggende gebied van de Jodenpeel. Veel van de aanwezige boerderijen leden daardoor de nodige schade. De Britten op hun beurt probeerden de raketwerpers uit te schakelen met artillerievuur. Daardoor ontstond ook weer schade.

Bij Verwegen zaten veel kraters in het land door deze ingeslagen raketbommen. Ook drie koeien moesten het met de dood bekopen. Vader en moeder Verwegen zaten dan ook met hun kinderen verscholen in de met zand bedekte betonnen deels ondergrondse voersilo. Deze voersilo/schuilkelder lag ongeveer 15 meter achter het woonhuis. De kelder had een doorsnee van 3.5 m. en een hoogte van ca 1.5 m. zodat men altijd gebukt moest lopen, nadat men er was ingekropen en vervolgens kon liggen op stroschoven en dekens.

Opeens verscheen er een Britse Jeep met soldaten die hun wagen voor onze schuurdeur parkeerden. De soldaten kropen op de schelft (hooizolder), schoven wat pannen omhoog en keken uit over de heide richting Venray en Overloon om de Duitse posities te ontdekken. Die lagen echter, zo wisten wij wel, verscholen in de Venrayse bossen achter het Defensiekanaal.

Na enige tijd verdwenen de Engelen weer. De Duitsers moeten daarvan toch iets hebben bemerkt want enkele uren later werd vanuit de Venrayse bossen het hele achterdak en achtergevel van de boerderij weggeschoten. De granaten waren zelfs door het voorhuis met woon- en slaapkamer gevlogen en door de voorgevel weer naar buiten. Het achterhuis met de stallen is toen grotendeels afgebrand. Ook een deel van de levende have zoals de kippen en een grote gedroogde turfmijs van 4x5 meter gingen in de vlammen op. De familie in de schuilkelder stond doodsangsten uit en zijn toen, gebukt en sluipende door slootjes, gevlucht naar buurman Piet Cornelissen die 500 meter verder in westelijke richting woonde. Daar hadden ze al eens eerder een paar dagen verbleven maar na deze vreselijke ervaring zijn ze daar langer gebleven. Gedurende die dagen gingen Toon en z'n vrouw geregeld, als ze het aandurfden tenminste, terug naar de boerderij om de varkens en koeien te voeren en te melken in de open en kapotte stallen.

De vlucht uit de Jodenpeel.

Inmiddels waren Duitse militairen via het Defensiekanaal op Rips grondgebied terug gekomen en hadden bezit genomen van de boerderij. Ze verbleven in Verwegen 's overgebleven woon- en achterhuis en in de ondergrondse voersilo/schuilkelder. Ook groeven ze schuttersputjes op het erf. Bij het koe melken op 7 oktober werd Verwegen bruut gedwongen, de vers gemolken melk aan de Duitsers af te geven. Samen met z'n vrouw is hij daarna van de schrik door de kapotte voordeur gevlucht en gebukt richting Milheeze gevlucht. De tocht voerde hen over de tegenoverliggende heide waarop ook de uitkijk-peiltorens van de Duitsers hadden gestaan. Deze waren ook begin september, tegelijk met het Bazikamp waartoe ze behoorden, aangestoken en verbrand. Wel lagen nog op de heide de dikke elektriciteitskabels en de mijnen om ze te beschermen. Met ware doodsverachting liepen ze verder, in een omtrekkende beweging, in de richting van de Stippelberg bossen en achter het uitgebrande Bazikamp door, naar Wim van Bakel aan de "Duitse Weg".

Deze werd zo genoemd omdat deze verhard was met klinkers vanaf het Duitse Vliegveld Volkel voor het Bazikamp en nu Hazenhutsedijk wordt genoemd.

Bij van Bakel werden ze gelukkig opgevangen om van de hevige schrik te bekomen. Na enige tijd besloten ze toch terug te gaan naar buurman Cornelissen en hun eigen gezin. Dwars door de velden legden ze de ongeveer halve kilometer afstand af. De tocht voerde hen langs de in het veld staande kapotte Würzburg-Riese radarinstallatie en afgebrande bijgebouwen. Over een houten bruggetje dat er nog lag konden ze het Koordekanaal oversteken. Eenmaal bij Cornelissen aangekomen ging Toon direct door naar Janus Verhoeven die ongeveer 400 meter verderop, richting de huidige Middenpeelweg, woonde.

Engelse hulp

Hier bij Verhoeven bivakkeerden namelijk Engelse militairen en aan hen werd de hele geschiedenis met de Duitsers zo goed mogelijk uitgelegd. Direct gaf de commandant het bevel de gevechtswagens te bemannen en ging het in volle vaart op de boerderij van de Verwegen's af. Daar werden de aanwezige Duitsers, zo'n 28 in getal, met de mitrailleurs op de carriers beschoten. Tijdens dit gevecht werd een van de Duitsers in zijn hoofd getroffen dat geheel verbrijzeld open lag. Hij bleef daar onderuitgezakt in z'n schuttersput, op zo'n 15 meter achter het huis van Verwegen, liggen. De overige 27 Duitsers hadden niet veel zin het lot van hun kameraad te delen en gaven zich over. Met de handen omhoog werden ze gedwongen in 3 rijen naast elkaar achter een carrier aan te lopen zo werden ze afgevoerd. Dit ging naar de boerderij van Braks (nu Paterslaan) en verderop richting Verstraeten (nu Blaarpeelweg). Onderweg werden ze ook onder schot gehouden door begeleidende motoren en een Britse soldaat die met zijn geweer in de aanslag achterstevoren op de voorop rijdende gevechtswagen zat. Vanaf de Rips zijn deze krijgsgevangenen verder ondervraagd en afgevoerd naar onbekende bestemming.

Lot van soldaat Hübsche.

De in zijn schuttersput gestorven Duitse soldaat is later door Noud van de Ven en Martien van Bakel, door een ijzerdraad aan zijn broek te bevestigen, wat onderuit getrokken en zo in z'n eigen schuttersput begraven. Op dit veldgraf achter de boerderij van Verwegen werd een stok gezet. Van Verwegen mocht de helm van de dode Duitser daar niet worden opgezet, hetgeen begrijpelijk is na alle emotionele gebeurtenissen. Er is ongeveer vier jaar lang, door hen zorg gedragen voor het graf.

Op 23 februari 1949 is het lichaam van Rolf Hübsche door de Dienst Identificatie en Berging van de Koninklijke Landmacht opgehaald en overgebracht naar het grote Duitse oorlogskerkhof bij Ysselsteyn (D.I.B.-rapport 19193).

Figuur links; de grafsteen Rolf Hübsche in Ysselsteyn TD 4-48. Geboren 21 juni 1927 geboren en overleed op 7 oktober 1944.

Tijdens de oorlog waakte naast het veldgraf de hond van Verwegen over have en goed. Onder de ren van de hond lag verstopt onder de grond, een grote kist met etenswaren, flessen en een stenen pot met inhoud. Op de plaats van de schuttersput waarin Rolf Hübsche werd begraven, staat nu een televisiemast.

Evacuaties, ongevallen en "iets belangrijks"

Na al deze gebeurtenissen sprak Toon Verwegen buurman Piet Cornelissen aan en zei: "wij vertrekken want volgens mij zijn de Duitsers vannacht al aan de deur geweest toen wij lagen te slapen". Met enkel de kleren die ze aan hadden vertrok de familie Verwegen vervolgens naar De Rips waar ze bij de familie Braks tijdelijk onderdak kregen.

Ook de familie Cornelissen sloeg de schrik om het hart en besloot ook te vertrekken en laadde de paardenkar vol met huisraad. Ook het net aangeschafte dure fornuis moest mee. Ze waren net ongeveer honderd meter van hun woning toen de kar op een landmijn reed. De kar en het huisraad waren totaal vernield. Piet Cornelissen en het paard kwamen met de schrik vrij. Opmerkelijk is nog dat, daags daarna, de deur van het huis van Cornelissen waarachter de familie Verwegen had geslapen, totaal werd kapotgeschoten.

De familie Verwegen is, nadat ze tijdelijk bij Braks onderdak hadden gevonden, ook nog naar oom Has Verwegen in Volkel geëvacueerd geweest. Daar werd noodgedwongen de varkenskooi leeggemaakt waarin dan vader en moeder konden slapen. De rest van de familie werd in de stal ondergebracht. Onderweg naar Volkel vroeg Cor aan zijn moeder wat er toch in dat dichtgenaaide kussensloop zat dat ze steeds om haar middel droeg. Ze vertelde dat daar doeken in zaten voor het geval er onderweg "iets belangrijks" zou gebeuren. Later bleek dat ze hoog zwanger was, iets wat we natuurlijk in die tijd niet mochten weten. Als snel is daarop mijn jongste zus geboren die Zus werd genoemd.

De gevechten gingen nadien verder nabij Verwegen aan de grenslijn.

Het was op 16 oktober 1944 dat de Britse soldaat Gunner Percy Childs en soldaat D/Op Barnes met hun jeep richting het houten bruggetje over het Defensiekanaal reden waarbij zij op de heide op een landmijn reden. Barnes was licht gewond. Percy Childs liet hierbij het leven en zijn lichaam is begraven geweest op het einde van de huidige Hazenhutsedijk tegen de grens met Limburg. Op het veldgraf stond een stok met zijn helm erop. Cor Verwegen verzorgde dit graf jaren met bloemen tot dat het plotseling verdwenen was.

Na de herbegraving lagen de stok en helm er nog wel. Cor nam de helm mee en deze heeft daarna jaren dienst gedaan als voerschip bij de familie Verwegen en is op dit moment in bewaring bij Heemkundevereniging D'n Blikken Emmer.

Percy Childs was 27 jaar toen hij op 16 oktober 1944 stierf en was gehuwd met Betty Eliza Childs. Hij was kanonnier bij het 75th Anti-Tank Regiment, Royal Artillery (service number 1430890) Het lichaam is overgebracht naar het Brits militair kerkhof te Overloon, graf IV.C.13.

Figuur links; Percy Childs grafmonument in Overloon.

Familie Verwegen terug in de Jodenpeel.

Nadat de Duitsers definitief uit de streek waren verdwenen wilde de familie Verwegen terug keren naar wat nog over was van hun boerderij in De Rips. Maar met een kapotgeschoten en gedeeltelijk verbrand woonhuis moest het gezin toch ergens onderdak hebben.

Op de heide voor de boerderij van Verwegen lag nog een Duitse barak in houten wanddelen opgeslagen. Nadat toestemming was gevraagd aan de burgemeester voor bewoning, besloot men om deze op te zetten om in hun tijdelijk woonvoorziening te voorzien. Dat alles niet echt veilig was bleek uit een draad die vanonder de opgeslagen wanden naar boven stak. Toon Verwegen die met neef en naamgenoot Toon Verwegen uit Volkel wilden gaan bouwen vertrouwden het toch niet en waarschuwden de politie. Gelukkig is er niet aan getrokken want later bleek het een op scherp staande ontspanningsmijn te zijn.

De mijnopruimingsdienst heeft deze later onschadelijk gemaakt en meegenomen.

De barak heeft tot 1948 dienst gedaan als tijdelijke bewoning tot het moment dat de nieuwe boerderij was gebouwd met hulp van het Bureau Wederopbouw Boerderijen. Daarna is de barak verplaatst naar Milheeze. Daar heeft als eerste Van Zoghel uit De Rips er nog enige tijd in gewoond en later ook de familie Verheggen uit Milheeze.

Tenslotte

In 1948 trokken de Verwegen 's in hun nieuwe boerderij die inmiddels de gevelsteen droeg met het met hetzelfde jaartal. Vijf jaar later in 1953, kwam een vertegenwoordiger van het Ministerie van Defensie aan vader Toon mededelen dat zijn nieuwe boerderij weer moest worden afgebroken. Ze dienden te verhuizen om plaats te maken voor een nieuw vliegveld dat op die plek moest komen. Uiteindelijk is dat niet doorgedaan maar het vliegveld werd wel hun buur. Die boodschap heeft wel hele grote impact gehad op vader Toon. In 1955, pas 54 jaar oud, is hij helaas veel te vroeg van ons heengegaan.

Figuur rechts; De gevelsteen rechts naast de voordeur.

Figuur boven; Familie Verwegen De Rips ca. 1950 v.l.n.r. Miet, Andries, Toon, Nol, Regina, Theo, Zus en Cor.

Naschrift:

Leeuw in vlammen

a) *De betekenis van de "Leeuw in vlammen" zonder zwaard en kroon, herrijzend uit de vlammen is niet geheel duidelijk. Sommigen menen dat de Duitsers de boeren verplichtten om de "Leeuw in vlammen" in te metselen om zo tot uitdrukking te brengen dat de Duitse bezetter de Nederlandse leeuw had overwonnen en in vlammen deed opgaan. Meer waarschijnlijk is de opvatting dat de "Leeuw in vlammen" de wederopbouw verbeeldt: de gevechten in het begin van de oorlogsperiode 1940-1945 hadden namelijk een verwoestend spoor achter gelaten – zonder koningin en leger moest aan de toekomst worden gewerkt. De leeuw heeft geen zwaard vast, omdat het Nederlandse leger verslagen was en draagt geen kroon, omdat de koningin naar Engeland was gevlucht. Het Meertens Instituut kan geen nadere verklaring geven waarom de ene boerderij wel een tegel heeft en de andere niet.*

b) *De Ripse boerderijen van de families W. van Will (Wel) D80, P.J. Herpers D86b, en L.J. Lourensse D86 worden genoemd als Wederopbouwboerderijen bij het Meertensinstituut. De boerderij van de familie Veldpaus niet. D'n Blikken Emmer is echter in het bezit van de bouwtekeningen van Herpers, Lourensse en Veldpaus waarop wordt vermeld: Plan voor Wederopbouw van een boerderij voor ----- te Bakel Gehucht De Rips aan de Minister Rommeweg. (dreef) 1942-43.*

De families Herpers, Lourensse en Veldpaus werden destijds van hun land en boerderij onteigend in Volkel in opdracht van de Duitse bezetter om plaats te maken voor de bouw van Vliegveld Volkel. Zij konden daarna grond kopen aan de Minister Rommeweg van de Roermondse Eiermijn en hun nieuwe boerderij werd gebouwd. De boerderij van Wilhelm van Well D80 (nu Hazenhutsedijk 11) is op 9 sept. 1944 moedwillig in brand gestoken door de Duitsers die het Bazikamp verlieten. De familie van Well heeft nadien nog een tijd in het voorhuis gewoond. Lambertus Van Rixtel uit Milheeze heeft later op deze plaats nieuwbouw gepleegd. Inmiddels is ook deze boerderij weer verdwenen voor nieuwbouw met woonbestemming. Naar ons bekend is een Wederopbouwsteen in deze vier boerderijen niet aangebracht omdat het hier wellicht nieuwbouw betrof zonder vernieling op deze plek. Gebr. De Vries was de architect volgens het Meertensinstituut.

(In Bakel was een Wederopbouwboerderij aan de Roessel B3 en Milheezeweg B2 en in Milheeze, Kerkeind A94 familie Peters)

c) *Bij de familie Piet Cornelissen is door een tragisch ongeval met een oorlogsmijn hun 10 jarige dochter Leentje dodelijk verongelukt op 25 oktober 1944. De familie Cornelissen was aan het aardappelen rapen tegen de grens met Limburg toen er vliegtuigen over kwamen die zilverpapier dropten. Leentje zonderde zich af om naar het zilverpapier te zoeken waarna het ongeluk plaats vond.*

Op het bidprentje staat: Aandenken aan Leentje Cornelissen geb. 19 januari 1934.

Klein Leentje raapte zilver,- al bukkend naar den grond,- en zag niet dat vlak bij haar, -een schoone Engel stond.

Die nam klein Leentje mede, -en droeg omhoog haar ziel, -terwijl 't verminkte lichaam, -machtloos ter aarde viel.

Ach lieve Pa en Moeke,- en broers en zusjes zoet,- troost u en weest gelukkig,- hier boven is 't zoo goed.

Ik wil hier niet vandaan meer,- wat God mij gaf is goed,- weent niet maar dankt Hem,- om 't geen,- Hij voor uw kindje doet.

Opgetekend door Bernard Ploegmakers.

Bronnen:

1. Cor Verwegen *De Rips* (de namen van de soldaten zijn bij Cor onlangs bekend geworden)

Geïnterviewde personen: Cees van Tiel.

www.meertens.knaw.nl

www.cultureelerfgoed.nl

www.blikkenemmer.nl bidprentjes

Wildekamp, R.H. (Ruud) *BAZI, een geheime Duitse radarpost in De Peel. Peeljager, Volkel, september 1994.*

Heemschild St. Oedenrode jaargang 46 nummer 1 lente 2012

75 Anti Tank Regt. www.royalartilleryunitsnetherlands1944-1945.com/75-anti-tank-regt.html

Bouwtekeningenarchief: Buro voor architectuur en bouwtechniek Berlicum bv.

www.dickvanderheijden.nl

Lijst met oorlogsslachtoffers van de gemeente Gemert-Bakel.

Met dank aan:

Herman van den Broek

Deze nieuwsbrief kwam tot stand m.m.v.

Bernard Ploegmakers

☎ 0623901706

bploegmakers@hetnet.nl

Secretariaat:

G.M. van Geffen

Ripsestraat 23a

5764PE De Rips

0493-599450

gmvangeffen@planet.nl

Het lidmaatschap

bedraagt € 15,- per jaar

over te maken op

rekening nr.

NL24RABO0136131654

t.n.v. Heemkundekring

D 'n Blikken Emmer

o.v.v. naam en

emailadres